

Research Articles

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อ: กรณีศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

Awareness of Information Regarding the Anthrax Outbreak in Beef Cattle: a Case Study of Beef Cattle Farmers in Tha Li District, Loei Province.

กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์^{1,*} และ ศิริมงคล สอนสุ่ย²

Kitisak Thongmeethip^{1,*} and Sirimongkhon Sonsui²

¹ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, ภาควิชาสังคมศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย; Community Development Program, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University; email: t.kitisak4313@gmail.com

² สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, ภาควิชาสังคมศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย; Community Development Program, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University; email: sirimngklsxnsuy8@gmail.com

* Corresponding author email: t.kitisak4313@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย และ 2) ศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย

วิธีการศึกษา: งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย จำนวน 91 ราย ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อค้นพบ: ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปีขึ้นไป มีลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อแบบกึ่งพาณิชย์ (Semi-commercial) ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) ขณะที่ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และระดับการสื่อสารและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) โดยเครือข่ายชุมชนเป็นช่องทางที่เกษตรกรเชื่อถือและรับรู้ข่าวสารมากที่สุด

การประยุกต์ใช้จากการศึกษา: ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึง ช่องว่างในการสื่อสารความเสี่ยงที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุก โดยเน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมผ่านเครือข่ายชุมชน และเน้นย้ำเนื้อหาที่เกษตรกรยังขาดความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการซากสัตว์และการควบคุมสปอร์เชื้อในสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การรับรู้; โรคแอนแทรกซ์; โคเนื้อ; เกษตรกร; จังหวัดเลย

Abstract

Purpose: This research aims to 1) study the context and general characteristics of beef cattle farmers in Tha Li District, Loei Province, and 2) study the level of awareness of information regarding the anthrax outbreak in beef cattle among beef cattle farmers in Loei Province.

Methodology: This research is a quantitative study. The sample group consisted of 91 cattle farmers in Tha Li District, Loei Province, selected using purposive sampling. The primary data collection instrument was a questionnaire. Data analysis was conducted using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and Standard Deviation.

Findings: The results revealed that the majority of respondents were male, with an average age of 51 years and above, and predominantly practiced semi-commercial beef cattle farming. Overall, the level of information perception regarding anthrax disease was at a moderate level ($\bar{X} = 3.20$). In contrast, the level of disease prevention behavior was high ($\bar{X} = 3.64$), as was the level of communication and participation ($\bar{X} = 4.15$). Community networks were identified as the most trusted and influential channels through which farmers received information.

Applications of this study: The findings highlight a critical gap in risk communication that requires urgent attention. Relevant agencies should therefore enhance proactive communication strategies by emphasizing participatory communication through community networks and reinforcing content areas where farmers demonstrate limited understanding, particularly concerning carcass management and environmental spore control.

Keywords: Information perception; Anthrax disease; Beef cattle; Farmers; Loei province

1. บทนำ

ภาคการเกษตรนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนและความเป็นอยู่ของคนในประเทศไทย (กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, 2564) หรือสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีรากฐานการดำรงชีวิตผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชุมชนชนบทมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่กว้างใหญ่ เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ หนึ่งในอาชีพที่สำคัญคือ การเลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งมีได้เป็นเพียงแหล่งรายได้หลักที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ครัวเรือนเกษตรกร แต่ยังคงสะท้อนถึงภูมิปัญญา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยปัจจุบัน การเลี้ยงโคเนื้อที่มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องตามความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการผลิตในรูปแบบที่เน้นความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อมาตรฐานการบริโภคที่สูงขึ้นของสังคมโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อยังเผชิญกับปัญหาสำคัญ นั่นคือ การระบาดของโรคติดต่อในสัตว์ ซึ่งไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และผลผลิตทางเศรษฐกิจ แต่ยังกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และความเชื่อมั่นในระบบการผลิตของประเทศหนึ่งในโรคระบาดสัตว์ที่มีความรุนแรง คือ โรคแอนแทรกซ์ (Anthrax) ซึ่งเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus anthracis* โรคนี้สามารถติดต่อได้ทั้งในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและมนุษย์ และมีอัตราการตายสูงหากไม่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาอย่าง

ทันทั่วทั้ง (World Health Organization, 2008) ประเทศไทยเองเคยประสบกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์มาแล้วหลายครั้ง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสภาพดินร่วนปนทรายเหมาะสมต่อการคงอยู่ของสปอร์แบคทีเรียในดินเป็นเวลานาน ทั้งนี้ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2566 มีรายงานการเฝ้าระวังโรคในหลายพื้นที่ รวมถึงจังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญด้านการเลี้ยงโคเนื้อ (ไทยพีบีเอส, 2568)

ในสถานการณ์เช่นนี้ การสื่อสารข่าวสารและการรับรู้ของเกษตรกร จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรค เพราะการรับรู้ที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันทั่วทั้ง จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของเกษตรกรในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแจ้งเตือนโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้าม หากขาดการรับรู้หรือเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน อาจทำให้การควบคุมโรคล่าช้า และนำไปสู่การแพร่กระจายในวงกว้างในบริบทของชุมชนชนบท เช่น จังหวัดเลย ช่องทางการสื่อสารข่าวสารยังคงพึ่งพาการบอกต่อกันในเครือญาติและชุมชน หรือการสื่อสารผ่านผู้นำท้องถิ่นมากกว่าช่องทางราชการโดยตรง แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบเอกสารทางการหรือการอบรม แต่กลับไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ครบถ้วน ทำให้เกิด ช่องว่างของการรับรู้ข่าวสาร ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสี่ยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพสัตว์ และสังคมโดยรวม (ภูมิกข์ อัมพวา, 2560)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้น การพิจารณาระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย โดยมุ่งสำรวจแหล่งข่าวสาร ช่องทางการรับรู้ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารในบริบทของชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบระบบการสื่อสารความเสี่ยงที่เหมาะสมและเข้าถึงได้จริง ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรที่สำคัญ งานวิจัยนี้ยังมีความหมายต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในมิติที่กว้างขึ้น เพราะการเสริมสร้างความรู้เท่าทันภัยด้านสุขภาพสัตว์มิได้เป็นเพียงการลดความสูญเสียในระดับครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคม (Social Immunity) ให้แก่ชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรค และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ และความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาบริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย

3. ทบทวนวรรณกรรม/เอกสารงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

3.1.1 ความหมายของการรับรู้ การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่มนุษย์ใช้ในการรับข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอกผ่านประสาทสัมผัส จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาคัดเลือก ตีความ และให้ความหมายตามประสบการณ์ ความรู้ และกรอบความคิดของแต่ละบุคคล การรับรู้จึงมิได้เป็นเพียงการรับข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา หากแต่เป็นกระบวนการเชิงซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านบุคคล สังคม และวัฒนธรรม (Goldstein, 2014) ในขณะที่ Schiffman, Kanuk, & Kumar (2010) อธิบายว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลเลือก (Selection) จัดระบบ (Organization) และตีความหมาย (Interpretation) ของข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติ การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคคล รวมถึง Rogers (2003) มอง

ว่าการรับรู้เป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการยอมรับนวัตกรรมหรือข้อมูลข่าวสาร หากบุคคลไม่เกิดการรับรู้หรือรับรู้ไม่ถูกต้อง ย่อมไม่สามารถนำข้อมูลไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ในบริบทของการสื่อสารด้านการเกษตรและสาธารณสุขสัตว์ การรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรถือเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างการสื่อสารจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงในระดับชุมชน การรับรู้ที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา จะช่วยลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของโรคสัตว์และเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและควบคุมโรค (ภูโมกษ์ อัมพวา, 2560)

3.1.2 ประเภทของการรับรู้ข่าวสาร นักวิชาการได้จำแนกประเภทของการรับรู้ข่าวสารในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และบริบทของการศึกษา โดย Rogers (2003) เสนอว่า การรับรู้ข่าวสารสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับหลัก ได้แก่ การรับรู้การมีอยู่ของข่าวสาร (Awareness knowledge) การรับรู้เชิงความเข้าใจ (How-to knowledge) และการรับรู้เชิงหลักการหรือเหตุผล (Principles knowledge)

การรับรู้ในระดับแรกเป็นเพียงการตระหนักว่ามีข้อมูลหรือเหตุการณ์เกิดขึ้น ส่วนระดับที่สองเป็นการเข้าใจวิธีการปฏิบัติ และระดับที่สามเป็นการเข้าใจเหตุผล หลักการ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งการรับรู้ในระดับหลังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Lasswell (1948) และ McQuail (2010) อธิบายว่า การรับรู้ข่าวสารสามารถจำแนกตามแหล่งที่มาและช่องทางการสื่อสาร เช่น การรับรู้ผ่านสื่อมวลชน การรับรู้ผ่านสื่อบุคคล (Interpersonal communication) และการรับรู้ผ่านเครือข่ายทางสังคม ซึ่งในบริบทของชุมชนชนบท การรับรู้ผ่านเครือข่ายชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และการบอกต่อแบบไม่เป็นทางการมักมีอิทธิพลต่อความเชื่อถือและการยอมรับข้อมูลมากกว่าสื่อทางการ (ภูโมกษ์ อัมพวา, 2560) สำหรับการศึกษาด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Risk perception) ทั้งนี้ Slovic (2000) ชี้ให้เห็นว่า บุคคลจะประเมินความเสี่ยงจากข้อมูลข่าวสารโดยอาศัยทั้งเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และประสบการณ์ส่วนตัวร่วมกัน หากข่าวสารมีความใกล้เคียง สอดคล้องกับบริบทชีวิต และสื่อสารผ่านแหล่งที่เชื่อถือได้ จะช่วยเพิ่มระดับการรับรู้และนำไปสู่พฤติกรรมป้องกันที่เหมาะสม ดังนั้น การทำความเข้าใจประเภทและระดับของการรับรู้ข่าวสารจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในประเด็นการเฝ้าระวังและควบคุมโรคระบาดในสัตว์ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนเป็นหลัก

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนเกษตรกร การพัฒนาชุมชนเกษตรกรเป็นกระบวนการที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกรและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานราก (บุญยิ่ง ประทุม, 2566)

3.2.1 การรวมกลุ่มของเกษตรกร หมายถึง การที่เกษตรกรซึ่งมีลักษณะอาชีพหรือปัญหาาร่วมกันมารวมตัวกันอย่างสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการจัดการทรัพยากรร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิต และเพิ่มอำนาจต่อรองของสมาชิกในกลุ่ม (สมคิด บางโม, 2558) การรวมกลุ่มอาจอยู่ในรูปของกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายเกษตรกรในระดับพื้นที่ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory development theory) ซึ่งมองว่าการพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในชุมชนมีบทบาทเป็น “ผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือปฏิบัติ” มิใช่เพียงผู้รับนโยบายจากภายนอก (Chambers, 1997) การรวมกลุ่มจึงเป็นเวทีสำคัญที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนตนเอง

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม (Social capital) ซึ่งเน้นความสำคัญของความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ และเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนา เมื่อเกษตรกรรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง จะก่อให้เกิดความร่วมมือและพลังทางสังคมที่ช่วยลดต้นทุน เพิ่มโอกาส และสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนในระยะยาว (Putnam, 2000)

3.2.2 การเข้าร่วมกลุ่มทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์หลายด้าน การเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ ประการแรก คือ ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาที่ต่ำลง เพิ่มอำนาจต่อรองด้านการตลาด และเข้าถึงแหล่งทุนหรือการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้รายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) ประการที่สอง คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ การรวมกลุ่มเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และนวัตกรรมทางการเกษตร รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี และการสื่อสารข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้เท่าทันและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สุภางค์ จันทวานิช, 2565) ประการที่สาม คือ ด้านสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มช่วยสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มอย่างต่อเนื่องมักมีบทบาทเชิงรุกในการดูแลทรัพยากร การป้องกันความเสี่ยง และการจัดการปัญหาสาธารณะของชุมชนได้ดีกว่าการดำเนินการในลักษณะรายบุคคล (ภูโมกษ์ อัมพวา, 2560)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนเกษตรกร ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ การเรียนรู้ และสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนาชุมชนเกษตรกรในบริบทพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Dutta et al. (2021) ได้ศึกษาทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ในกลุ่มเจ้าของปศุสัตว์ในชุมชนชนบทที่เลือกไว้ในบังกลาเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับการรับรู้ ทัศนคติ และการรับรู้เกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์รวมทั้งการป้องกันในเจ้าของโคในชุมชนชนบท ด้วยแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ตระหนักว่าโรคแอนแทรกซ์สามารถเกิดขึ้นในโคได้ ร้อยละ 71.50 มีระดับการรับรู้โดยรวมเกี่ยวกับโรค ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สามารถระบุอาการโรคในสัตว์และมนุษย์ได้ในระดับต่าง ๆ มีปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความเข้าใจผิดและพฤติกรรมการบริโภคซากสัตว์ที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ โดยสาเหตุสำคัญมาจากความเชื่อและพฤติกรรมในชุมชน รวมถึง Pechdin et al. (2024) ได้ศึกษาแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียวในภาคเกษตรกรรมของไทย ลาว และเวียดนาม: ความเชื่อมโยงระหว่างความตระหนักรู้และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรกับระดับการรับรู้ (Awareness) เกี่ยวกับแนวคิด One health และสุขภาพสัตว์/โรคติดเชื้อในบริบทเกษตรกรรมของประเทศไทย ลาว และเวียดนาม โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรหลายประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการรับรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับสุขภาพสัตว์ โรคติดต่อ และแนวคิด One health มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัจจัยสังคมและเศรษฐกิจ เช่น รายได้ อายุ เพศ และขนาดครัวเรือน ระดับการรับรู้แตกต่างกันระหว่างประเทศและบริบทของการทำเกษตร ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคและการจัดการสุขภาพของชุมชนเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญ

4. วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระดับการรับรู้ข่าวสารการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคในพื้นที่จังหวัดเลย รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ดังกล่าว การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางวิชาการด้านโรคแอนแทรกซ์และการเลี้ยงโค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบและสามารถนำมาวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างมีความน่าเชื่อถือ ลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้ในระยะเวลาสั้น และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น ปัจจัยด้านสังคม-เศรษฐกิจ แหล่งข่าวสาร และระดับการรับรู้ของเกษตรกร เพื่อใช้ประกอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการสื่อสารและการป้องกันโรคในชุมชนเกษตรกร

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565) พบว่า มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 1,030 ราย

4.1.1 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้มาจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ศึกษา โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 90% และค่าความคลาดเคลื่อน 10% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 91 ราย

4.2 พื้นที่การศึกษา พื้นที่อำเภอท่าวาสุกรี จังหวัดเลย ถูกเลือกเป็นพื้นที่วิจัย เนื่องจากเป็นพื้นที่สำคัญด้านการเลี้ยงโคเนื้อของจังหวัด มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจำนวนมากและมีลักษณะการเลี้ยงทั้งแบบดั้งเดิมและกึ่งพาณิชย์ สะท้อนบริบทการผลิตปศุสัตว์ของชุมชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างชัดเจน อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในกลุ่มพื้นที่เฝ้าระวังโรคติดต่อในสัตว์ โดยเฉพาะโรคแอนแทรกซ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพสัตว์ สุขภาพมนุษย์ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกร นอกจากนี้ บริบทการสื่อสารข่าวสารในพื้นที่ยังคงพึ่งพาเครือข่ายชุมชนและผู้นำท้องถิ่นเป็นหลัก การศึกษาการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรในพื้นที่นี้จึงมีความเหมาะสมต่อการทำความเข้าใจช่องว่างด้านการสื่อสารความเสี่ยง และสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบแนวทางการสื่อสารและการเฝ้าระวังโรคที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 การวิจัยเอกสาร การวิจัยเอกสารถูกใช้เพื่อทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสาร การสื่อสารความเสี่ยง และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อ จากหนังสือบทความวิชาการ และรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและพัฒนาเครื่องมือวิจัย รวมถึงการอภิปรายผลการศึกษา

4.3.2 การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อเก็บข้อมูลเชิงบริบทเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงโคเนื้อและการปฏิบัติด้านสุขภาพสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา เช่น ลักษณะโรงเรือน การจัดการมูลและซากสัตว์ และสภาพแวดล้อมของชุมชน ข้อมูลจากการสังเกตถูกนำมาใช้ประกอบการตีความผลการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่อำเภอท่าวาสุกรี จังหวัดเลย

4.3.3 แบบสอบถาม แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ พัฒนาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 2) ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ และ 3) พฤติกรรมการป้องกันโรค รวมถึงการสื่อสารและการมีส่วนร่วม แบบสอบถามใช้มาตราประมาณค่า และนำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและระดับการรับรู้ข่าวสาร ใช้แนวคิดการแปลผลค่าเฉลี่ยของ Likert scale 5 ระดับ (Best, 1977) โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 มีค่าเท่ากับ ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 มีค่าเท่ากับ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 มีค่าเท่ากับ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 มีค่าเท่ากับ ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 มีค่าเท่ากับ ระดับมากที่สุด

5. ผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อ กรณีศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่งลี่” โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งเก็บจากเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร ตลอดจนพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบของตารางโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

5.1 บริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่งลี่ จังหวัดเลย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1) ชาย	75	82.42
2) หญิง	16	17.58
รวม	91	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 82.42 และเป็นเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.58

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1) 31 - 40 ปี	15	16.48
2) 41 - 50 ปี	23	25.28
3) 51 ปีขึ้นไป	53	58.24
รวม	91	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มจำแนกอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 58.24 กลุ่มอายุ 41 - 51 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 25.28 และกลุ่มอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.48

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1) ประถมศึกษา	44	48.35
2) มัธยมศึกษาตอนต้น	15	16.48
3) มัธยมศึกษาตอนปลาย	25	27.47
4) ปริญญาตรี	7	7.70
รวม	91	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า แสดงจำนวนระดับการศึกษา ระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 48.35 ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.47 ระดับศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.48 และระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนโคเนื้อ

เพศ	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
1) โคเนื้อเพศผู้	86	22.99
2) โคเนื้อเพศเมีย	288	77.01
รวม	374	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า แสดงจำนวนโคเนื้อ เพศเมีย 288 ตัว คิดเป็นร้อยละ 77.01 และจำนวนโคเนื้อเพศผู้ จำนวน 86 ตัว คิดเป็นร้อยละ 22.99

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1) 0 - 1 ปี	13	14.28
2) 1 - 5 ปี	20	21.62
3) 5 - 10 ปี	17	18.68
4) 10 - 15 ปี	20	21.62
5) 15 ปีขึ้นไป	21	23.80
รวม	91	100.00

จากตารางที่ 5 แสดงกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดคือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 23.80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1 - 5 ปี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ 10 - 15 ปี ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 21.62 สำหรับกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยที่สุดคือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ 0 - 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.28 การกระจายตัวของประสบการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรที่มีความชำนาญสูง (ประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป) เป็นสัดส่วนที่สำคัญ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองและการตัดสินใจในการรับมือกับความเสี่ยงจากโรคระบาดสัตว์ เช่น โรคแอนแทรกซ์

5.2 ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย

ตารางที่ 6 ระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการรับรู้ข่าวสาร

ประเด็น	ระดับการรับรู้ข่าวสาร		
	\bar{x}	S.D.	แปลค่า
1) ท่านมีการติดต่อหรือพบปะกับเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออยู่เสมอๆ	2.99	1.08	ปานกลาง
2) ท่านคิดว่าข่าวสารที่ได้รับ มีความ ชัดเจน เข้าใจง่าย และน่าเชื่อถือเพียงใด	2.89	1.30	ปานกลาง
3) ท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคนี้อยู่ครั้งหรือไม่	2.92	1.48	ปานกลาง
4) ท่านทราบหรือไม่ว่าโรคแอนแทรกซ์สามารถติดต่อสู่คนได้	3.45	1.48	ปานกลาง
5) ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคของชุมชนหรือไม่	3.01	1.35	ปานกลาง
6) ท่านคิดว่าสื่อชุมชน เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว หรือการประชุมหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญหรือไม่	3.00	1.40	ปานกลาง
7) การทำงานร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรช่วยให้ท่านเข้าถึงข้อมูลและการป้องกันโรคดีขึ้นหรือไม่	3.41	1.41	ปานกลาง
8) ท่านมีการติดต่อหรือพบปะกับเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออยู่เสมอ ๆ	3.25	1.21	ปานกลาง
9) ท่านคิดว่าข่าวสารที่ได้รับ มีความ ชัดเจน เข้าใจง่าย และน่าเชื่อถือเพียงใด	3.47	1.34	ปานกลาง
10) ท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคนี้อยู่ครั้งหรือไม่	3.53	1.35	มาก
11) ท่านทราบหรือไม่ว่าโรคแอนแทรกซ์สามารถติดต่อสู่คนได้	3.32	1.50	ปานกลาง
12) ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคของชุมชนหรือไม่	3.16	1.40	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.20	1.36	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 1.48) แสดงให้เห็นว่าด้านการรับรู้ข่าวสาร รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคนี้บ่อยครั้งหรือไม่ ($\bar{X} = 3.53$ S.D. = 1.35) สะท้อนว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์อย่างทั่วถึง ทางด้านการรับรู้ข่าวสาร ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.99$ S.D. = 1.08) คือท่านมีการติดต่อหรือพบปะกับเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออยู่เสมอ ๆ ถึงแม้ยังอยู่ในระดับมาก แต่ชี้ให้เห็นว่าทางชุมชนยังคงตระหนักถึงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 7 ระดับการรับรู้ข่าวสารด้านพฤติกรรมกำบังโรค

ประเด็น	ระดับการรับรู้ข่าวสาร		
	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1) ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์มากน้อยเพียงใด	3.65	1.41	มาก
2) ข่าวสารที่ได้รับมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือเพียงใด	3.68	1.33	มาก
3) ท่านได้รับข้อมูลบ่อยแค่ไหน	3.60	1.31	มาก
เฉลี่ยรวม	3.64	1.35	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านพฤติกรรมกำบังโรค ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งคือข่าวสารที่ได้รับมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือเพียงใด ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 1.33) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์มากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.41) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ในระดับ มาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือได้รับข้อมูลบ่อยแค่ไหน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.31)

ตารางที่ 8 ระดับการรับรู้ข่าวสารด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

ประเด็น	ระดับการรับรู้ข่าวสาร		
	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1) ท่านคิดว่าการสื่อสารในชุมชนมีประสิทธิภาพเพียงใด	4.09	1.20	มาก
2) ท่านเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับการป้องกันโรคหรือไม่	4.20	1.06	มาก
เฉลี่ยรวม	4.15	1.13	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า การสื่อสารและการมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับมาก คือ ท่านเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับการป้องกันโรคหรือไม่ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 1.06) รองลงมาคือ ท่านคิดว่า การสื่อสารในชุมชนมีประสิทธิภาพเพียงใด ซึ่งมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 1.06)

จากการสำรวจทั้ง 3 ด้าน พบว่า ชุมชนมีความโดดเด่นมากในเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมป้องกันโรค และเห็นว่าระบบการสื่อสารภายในชุมชนมีประสิทธิภาพ ขณะที่มีการรับรู้ข่าวสารในภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจต้องส่งเสริมการติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อให้มากขึ้นเพื่อให้การกระจายข้อมูลมีประสิทธิภาพ สูงสุดในอนาคต

6. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

6.1 บริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สะท้อนให้เห็นว่าการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ศึกษายังคงเป็นบทบาทหลักของเพศชาย ด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 58.24 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 41 - 50 ปี และ 31 - 40 ปี ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยกลางคนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งมีประสบการณ์และความคุ้นเคยกับการเลี้ยงโคเนื้อมายาวนาน ในด้านระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับปริญญาตรีตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรในพื้นที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ซึ่งอาจส่งผลต่อรูปแบบการรับรู้และการตีความข่าวสารด้านสุขภาพสัตว์

สำหรับข้อมูลด้านจำนวนโคเนื้อ พบว่ามีโคเนื้อเพศเมียมากกว่าโคเนื้อเพศผู้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะการจัดการฟาร์มที่เน้นการขยายพันธุ์และการผลิตในระยะยาว ด้านประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป รองลงมาคือกลุ่มที่มีประสบการณ์ 1 - 5 ปี และ 10 - 15 ปี ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากัน แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเกษตรกรที่มีความชำนาญสูงเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นในการตัดสินใจและการรับมือกับความเสี่ยงจากโรคระบาดสัตว์

6.2 ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อ

ผลการศึกษาด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ มีระดับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับ ปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ถึงระดับที่เข้มแข็งมากนัก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์บ่อยครั้ง แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีการกระจายข้อมูลเกี่ยวกับโรคอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การติดต่อหรือพบปะกับเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังมีข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างเกษตรกร ในด้านพฤติกรรมการป้องกันโรค พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่ข่าวสารมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือ รวมถึงการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์อย่างเพียงพอ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารมีผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันโรคในระดับที่ดี

ขณะเดียวกัน ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่า การสื่อสารภายในชุมชนมีประสิทธิภาพ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการป้องกันโรคของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนถึงความเข้มแข็งของกลไกชุมชนในการรับมือกับปัญหาโรคระบาดสัตว์

7. อภิปรายผล

7.1 บริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 ปีขึ้นไป และมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา โดยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อค่อนข้างยาวนาน (15 ปีขึ้นไปเป็นสัดส่วนสูงสุด) สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ศึกษามีลักษณะเป็นเกษตรกรสูงวัยที่สั่งสมประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนรู้เชิงวิชาการ ลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ประสบการณ์ที่ยาวนานในการเลี้ยงโคเนื้อช่วยเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ ความมั่นใจ และทักษะเชิงปฏิบัติในการจัดการฟาร์มและรับมือกับปัญหาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำอาจเป็นข้อจำกัดต่อการทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารด้านโรคระบาดที่มีความซับซ้อน เช่น กลไกการแพร่กระจายของเชื้อโรค มาตรการป้องกันเชิงวิทยาศาสตร์ หรือแนวทางการควบคุมโรคในระดับระบบ ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pechdin et al. (2024) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และบริบททางสังคม-เศรษฐกิจของเกษตรกรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการรับรู้ (awareness) เกี่ยวกับสุขภาพสัตว์และโรคติดต่อ โดยเกษตรกรสูงวัยและมีระดับการศึกษาต่ำมักมีการรับรู้ในระดับจำกัดเมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า ทั้งนี้ บริบททางสังคมและโครงสร้างประชากรของพื้นที่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบมาตรการสื่อสารและการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพสัตว์ในระดับชุมชน นอกจากนี้ โครงสร้างการเลี้ยงโคเนื้อที่พบว่าโคเพศเมียมีจำนวนมากกว่าโคเพศผู้ สะท้อนรูปแบบการเลี้ยงเชิงขยายพันธุ์ในครัวเรือน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรคหากขาดระบบเฝ้าระวังที่เหมาะสม ดังนั้น บริบทและลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ช่วยอธิบายระดับการรับรู้ข่าวสารและพฤติกรรมในการป้องกันโรคในประเด็นถัดไป

7.2 ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดเลย

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านพฤติกรรมในการป้องกันโรค และด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการป้องกันโรคของชุมชน และการรับรู้ว่าการสื่อสารภายในชุมชนมีประสิทธิภาพดี ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้เกษตรกรจะมีการเข้าถึงข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ในระดับหนึ่ง แต่การรับรู้เชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะโรค การติดต่อ และความเสี่ยงต่อมนุษย์ยังไม่อยู่ในระดับสูงมากนัก โดยเฉพาะการติดต่อหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มตัวชี้วัดด้านการรับรู้ข่าวสาร ทั้งนี้ อาจอธิบายได้จากข้อจำกัดด้านการสื่อสารระหว่างกลุ่มเครือข่าย หรือการพึ่งพาสื่อชุมชนแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dutta et al. (2021) ซึ่งพบว่า แม้เกษตรกรในชนบทของบังกลาเทศส่วนใหญ่จะตระหนักว่าโรคแอนแทรกซ์สามารถเกิดขึ้นในโคได้ แต่ยังมี ความเข้าใจคลาดเคลื่อนและพฤติกรรมบางประการ เช่น การบริโภคซากสัตว์หรือการจัดการซากที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรค โดยปัจจัยสำคัญมาจากความเชื่อและวิถีปฏิบัติในชุมชน ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของ Pechdin et al. (2024) ช่วยอธิบายเพิ่มเติมว่า ระดับการรับรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อและแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียว (One health) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร เช่น อายุ รายได้ และระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอท่าลี่ ที่เป็นเกษตรกรสูงวัยและมีระดับการศึกษาไม่สูงนัก ส่งผลให้

การรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะมีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนในระดับสูงก็ตาม ดังนั้น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การยกระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโรคแอนแทรกซ์ในโคเนื้อควรมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการสื่อสารผ่านเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และการบูรณาการความรู้ด้านสุขภาพสัตว์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้การป้องกันและควบคุมโรคมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในอำเภอท่ง จังหวัดเลย ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรเพศชาย สูงวัย มีระดับการศึกษาไม่สูง แต่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อยาวนาน ซึ่งเอื้อต่อการจัดการฟาร์มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างประชากรดังกล่าวส่งผลให้ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคแอนแทรกซ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แม้อันพหุติกรรมการป้องกันโรคและการสื่อสารภายในชุมชนจะอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วม แต่ยังขาดการรับรู้เชิงลึกและการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออย่างเป็นระบบ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dutta et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและพฤติกรรมในชุมชนมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความเสี่ยงของโรคแอนแทรกซ์ รวมทั้งสอดคล้องกับ Pechdin et al. (2024) ที่พบว่าปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา และบริบททางสังคม-เศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ด้านสุขภาพสัตว์และโรคติดต่อ ดังนั้น การพัฒนาระบบสื่อสารและการส่งเสริมความรู้ด้านโรคแอนแทรกซ์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับการป้องกันและควบคุมโรคอย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษา

8. ข้อเสนอแนะการวิจัย

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้

8.1.1 การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสื่อสารรูปแบบ "การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม" จากผลการวิจัยที่พบว่าเกษตรกรให้ความเชื่อถือและเปิดรับข่าวสารผ่าน เครือข่ายชุมชนและผู้นำกลุ่มเกษตรกร มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรปรับลดการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) เช่น การแจกเพียงเอกสารแผ่นพับ แล้วหันมาใช้กลยุทธ์ "ปศุสัตว์มีส่วนร่วม" โดยการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนหรืออาสาปศุสัตว์ให้เป็น "ผู้สื่อสารหลัก" (Key communicators) ทำหน้าที่แปลงข้อมูลวิชาการให้เป็นภาษาท้องถิ่นที่เข้าใจง่าย และถ่ายทอดข้อมูลผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านหรือการประชุมกลุ่ม ซึ่งจะช่วยสร้างความตระหนักรู้ได้ดีกว่าช่องทางอื่น

8.1.2 การเน้นย้ำสาระสำคัญเรื่องการจัดการความเสี่ยงและซากสัตว์ จากผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในประเด็น "การจัดการซากสัตว์" และ "การคงอยู่ของสปอร์เชื้อโรคในดิน" ซึ่งเป็นจุดเสี่ยงสำคัญของการระบาดซ้ำ หน่วยงานสาธารณสุขและปศุสัตว์ควรออกแบบสื่อรณรงค์ที่เจาะจงเฉพาะประเด็นนี้ โดยเปลี่ยนจากเนื้อหาเชิงทฤษฎีมาเป็น สื่อสัญลักษณ์หรือภาพประกอบ (Infographic) ที่แสดงขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น "พบวัวตาย-ห้ามผ่า-แจ้งเจ้าหน้าที่-ฝังกลบตามมาตรฐาน" และเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ (เช่น กลุ่มไลน์เกษตรกร) ควบคู่กับการสาธิตเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกษตรกรเกิดภาพจำและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกทัศนคติและแรงจูงใจ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการวัดระดับการรับรู้ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงคุณภาพ

(Qualitative research) เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหา คำตอบว่า "เหตุใด" เกษตรกรบางส่วนจึงยังมีพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น การบริโภคเนื้อสัตว์ป่วยตาย) หรือมีอุปสรรคใดที่ทำให้ ไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของภาครัฐได้ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการป้องกัน โรคได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

8.2.2 การศึกษาเปรียบเทียบในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับการรับรู้และ พฤติกรรมการป้องกันโรคของเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดเลย หรือเปรียบเทียบระหว่าง "พื้นที่ชายแดน" (ที่มีความเสี่ยงจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ข้ามชาติ) กับ "พื้นที่เกษตรกรรมทั่วไป" หรือเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเกษตรกรราย ย่อยกับฟาร์มมาตรฐานเชิงพาณิชย์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมบริบทที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่การวางแผน ยุทธศาสตร์การสื่อสารความเสี่ยงระดับจังหวัดที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

9. กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและคำแนะนำอันมีค่าจาก ดร.กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ อาจารย์ที่ ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง พร้อมทั้งขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.อนุพงศ์ ขอบเขต และ อาจารย์วริษฐา อุกฤษ ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือวิจัย ตลอดจนขอขอบคุณ เกษตรกรผู้เลี้ยงโค เนื้อในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ครอบครัวและเพื่อนนักศึกษา สาขาการพัฒนารัฐบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่เป็นแรงสนับสนุนสำคัญ และขอขอบคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้แต่ผู้ มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอนอมนับไว้แต่เพียงผู้เดียว

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). แนวทางการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2568, จาก https://mediatank.doae.go.th/medias/file_upload/08-2022/3-1741842130590874.pdf
- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์. (2564). พัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 4(1), 132-162.
- ไทยพีบีเอส. (2568). เปิดสถิติโรคแอนแทรกซ์ในไทย หลังพบผู้ป่วยในรอบหลายปี. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/351736>
- บุญยิ่ง ประทุม. (2566). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนารัฐบาล*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ภูโมกษ์ อัมพวา. (2560). การประเมินผลการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ความรู้เรื่องโรคและภัยสุขภาพของประชาชน และความพึงพอใจต่อการสื่อสารความเสี่ยงของกรมควบคุมโรคประจำปี 2560 (รายงานการวิจัย). สงขลา: สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 12 จังหวัดสงขลา.
- สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตร และสหกรณ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2565). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 26 (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Best, J.W. (1977). **Research in education**. 3rd edition. New Jersey: Prentice-Hall.
- Chambers, R. (1997). **Whose reality counts? Putting the first last**. London: Intermediate Technology Publications.
- Dutta, P.K., Biswas, H., Ahmed, J.U., Shakif-Ul-Azam, M., Ahammed, B.M.J., & Dey, A.R. (2021). Knowledge, attitude and practices (KAP) towards Anthrax among livestock farmers in selected rural areas of Bangladesh. **Veterinary Medicine and Science**, 7(5), 1648–1655.
- Goldstein, E.B. (2014). **Sensation and perception**. 9th edition. Kentucky: Cengage Learning.
- Lasswell, H.D. (1948). The structure and function of communication in society. In L. Bryson (Edition), **The communication of ideas**. New York: Harper & Brothers.
- McQuail, D. (2010). **McQuail's mass communication theory**. 6th edition. London: Sage Publications.
- Pechdin, W., Sinsamphanh, O., Bui-Thanh, L., Naruepatr, J., Swangsilp, S., Chougule, M., Phrasisombath, K., Ho, T.D.N., & Phan, V. (2024). One Health in Agricultural Sectors in Thailand, Lao PDR, and Vietnam: Interconnectedness Between Awareness and Socioeconomic Factors. **International Journal of Public Health**, 69, 1607088.
- Putnam, R.D. (2000). **Bowling alone: The collapse and revival of American community**. New York: Simon & Schuster.
- Rogers, E.M. (2003). **Diffusion of innovations**. 5th edition. New York: Free Press.
- Schiffman, L.G., Kanuk, L.L., & Kumar, S.R. (2010). **Consumer behavior**. 10th edition. New Delhi: Pearson Prentice Hall.
- Slovic, P. (2000). **The perception of risk**. London: Earthscan Publications.
- World Health Organization. (2008). **Anthrax in humans and animals**. Retrieved 1 November 2025, from <https://www.who.int/publications/i/item/9789241547536>
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. 3rd edition. New York: Harper & Row.